

УДК 331.522

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-1-3>

Чернобай Л.І.

кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національного університету «Львівська політехніка»

Ясінська Т.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національного університету «Львівська політехніка»

Кузів О.П.

студентка
Закладу вищої освіти «Український католицький університет»

Chernobay Liana

Candidate of Economic Sciences, Professor,
Professor at the Department of Management and International Entrepreneurship,
Lviv Polytechnic National University

Yasinska Tetyana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Management and International Entrepreneurship,
Lviv Polytechnic National University

Kuziv Olena

Student,
Ukrainian Catholic University

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ТРУДОВУ МІГРАЦІЮ З ВИКОРИСТАННЯМ БАГАТОРІВНЕВОГО ПІДХОДУ (НА ПРИКЛАДІ ВІДНОСИН УКРАЇНА – ПОЛЬЩА)

THE STUDY OF INFLUENCING FACTORS ON LABOR MIGRATION USING A MULTILEVEL APPROACH (ON THE EXAMPLE OF UKRAINE – POLAND RELATIONS)

У статті досліджено проблеми трудової міграції в контексті реалізації Цілі сталого розвитку 8 «Гідна праця та економічне зростання». Установлено, що трудова міграція є більш ефективною та може сприяти виконанню Цілі сталого розвитку 8, якщо вона розглядається як тимчасове явище і за нею слідує повернення трудових мігрантів на батьківщину. Досліджено чинники трудової міграції. Для аналізу чинників впливу на трудову міграцію застосовано трирівневий підхід, що відповідає концепції Сталого розвитку «Держава – Людина – Бізнес» (на прикладі відносин Україна – Польща), а саме: макrorівень – досліджено чинники впливу держави на основі Push and Pull теорії міграції; мезорівень – проаналізовано різницю в оплаті праці в Україні та Польщі за галузями економіки; нанорівень – обрховано та проведено порівняння витрат українського мігранта в Польщі та Україні.

Ключові слова: сталий розвиток, ринок праці, трудова міграція, оплата праці, трудові відносини.

В статье исследованы проблемы трудовой миграции в контексте реализации Цели устойчивого развития 8 «Достойный труд и экономический рост». Установлено, что трудовая миграция более эффективна и может способствовать выполнению Цели устойчивого развития 8, если она рассматривается как временное явление и за ней следует возвращение трудовых мигрантов на родину. Исследованы факторы трудовой миграции. Для анализа факторов влияния на трудовую миграцию применен трехуровневый подход, отвечающий концепции Устойчивого развития «Государство – Человек – Бизнес» (на примере отношений Украина – Польша), а именно: макроуровень – исследованы факторы влияния государства на основе Push and Pull теории миграции; мезоуровень – проанализирована разница в оплате труда в Украине и Польше по отраслям экономики; микроуровень – рассчитаны и сравнены расходы украинского мигранта в Польше и Украине.

Ключевые слова: устойчивое развитие, рынок труда, трудовая миграция, оплата труда, трудовые отношения.

The article researches the problems of labor migration in the context of the Sustainable Development Goal 8 "Decent Work and Economic Growth". It has been established that labor migration is more effective and can contribute to the Sustainable Development Goal 8 if it is considered a temporary phenomenon and is followed by the return of migrant workers to their homeland. Factors of labor migration are investigated. To analyze the factors influencing labor migration, a three-level approach is applied, which corresponds to the concept of Sustainable Development State-Human-Business (on the example of Ukraine-Poland relations). At the macro level, the factors of state influence based on the Push and Pull theory of migration are studied. According to Push and Pull theory, population migration is influenced by factors that displace people from their country of residence and factors that attract them to another country. These two groups of factors are considered on the example of the phenomenon of labor migration from Ukraine to Poland. As a result, it was concluded that the labor market of Ukraine has powerful economic, political, labor and social push factors that push the population to earn money abroad. These are low wages, lack of jobs, military conflict, high levels of corruption in government, low living standards, social protection and health care. At the meso level, the difference in wages in Ukraine and Poland by economic sectors is analyzed. It is established that despite the fact that salaries in Poland are much higher than in Ukraine, there is a list of jobs for which wages are close to Polish wages and allow representatives of these professions to work in the homeland without economic losses. At the nano level, a comparison of the costs of Ukrainian migrants in Poland and Ukraine was calculated and compared. From the calculations it was concluded that the cost of living in Poland exceeds the cost of living in Ukraine, which should be taken into account by migrant workers when deciding on migration. The application of a three-tier approach can serve as a basis for decision-making at each of these levels separately and in the State-Human-Business system as a whole.

Keywords: sustainable development, labor market, labor migration, wages, labor relations.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Участь України у глобальному процесі забезпечення сталого розвитку зумовила виконання вітчизняними державними органами влади широко-масштабної роботи з адаптування глобальних Цілей сталого розвитку до українських умов. Результатом такої роботи стала національна система цілей та завдань сталого розвитку. Серед них вагоме місце посідають завдання у рамках Цілі 8 «Гідна праця та економічне зростання». Реалізація вказаної цілі є особливо актуальною з огляду на гостроту міграційної проблеми в нашій країні, адже кризові явища продовжують супроводжуватися втратою робочих місць та масовою трудовою міграцією економічно активного населення до інших країн. Вирішення проблем трудової міграції в Україні та успішна реалізація завдань у рамках Цілі сталого розвитку «Гідна праця та економічне зростання» вимагають прийняття ефективних рішень. Процес прийняття таких рішень повинен базуватися на глибокому розумінні чинників трудової міграції, дослідження яких, з огляду на сказане вище, набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Проголошення Цілей сталого розвитку ООН призвело до активного обговорення питань перетворення нашого світу в колі науковців, політиків, підприємців.

Створена національна система завдань та показників Цілей сталого розвитку містить 17 цілей та 86 національних завдань, що відображені в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [1]. Їх передбачається реалізувати до 2030 р.

Що стосується проблем зайнятості, то в Національній доповіді передбачено реалізацію таких завдань, як [1]: підвищення рівня зайнятості населення; скорочення частки молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок; забезпечення надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування

інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки.

Так, у Доповіді зазначається, що центральним об'єктом економіки держави повинна стати людина. Безпечна праця та отримувана за неї гідна заробітна плата мають задовольнити всі потреби людини з досягнення належних показників якості життя, добробуту і благополуччя. Досягнути цього дадуть змогу такі рекомендації Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [1]:

- поліпшення умов для ведення бізнесу, у т. ч. шляхом удосконалення регуляторних умов, спрощення процедури адміністрування податків;
- запровадження інструментів стимулювання пріоритетних видів економічної діяльності;
- створення стимулів для активізації технічної модернізації та інноваційної діяльності, у т. ч. приділення особливої уваги секторам із високою доданою вартістю і працемістким секторам;
- проведення орієнтованої на розвиток політики, яка сприяє продуктивній діяльності, створенню гідних робочих місць, інноваційній діяльності та заохочує розвиток малих і середніх підприємств;
- підвищення ефективності інноваційного розвитку регіонів;
- сприяння повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх жінок і чоловіків, а також захисту трудових прав і забезпеченню надійних і безпечних умов праці для всіх трудящих.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). З метою вирішення поставленої проблеми сформульовано таку ціль статті: застосувати тривірневий підхід до дослідження впливу трудової міграції на ринок праці країни походження мігрантів із використанням концепції Сталого розвитку «Держава – Людина – Бізнес» на прикладі України та Польщі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розглянемо умови, необхідні для повернення з-за кордону українських трудових мігрантів та їх працевлаштування в Україні як країні їх походження.

Нами запропоновано трирівневий підхід до проведення дослідження, що передбачає узгодження цілей у рамках системи «Людина – Держава – Бізнес», що повною мірою відповідає концепції Сталого розвитку.

1. Макрорівень: державна політика.

У сфері державної політики, що стосується регулювання трудових відносин громадян, основними регламентуючими документами є Кодекс законів про працю України та інші акти законодавства України, прийняті відповідно до нього (наприклад, закони України «Про оплату праці», «Про охорону праці», «Про відпустки», «Про зайнятість населення» та ін.). Трудові відносини громадян України, які працюють за кордоном, а також трудові відносини іноземних громадян, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях України, регулюються Законом України «Про міжнародне приватне право».

Окрім цього, у Стратегічному плані діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства України на 2020–2024 рр. передбачено стратегічну ціль «Створення сприятливого для бізнесу інституційного середовища», одним із завдань якої є підвищення рівня зайнятості населення. У рамках даного завдання передбачено до 2024 р. [2]:

- досягнення рівня безробіття нижче 5%;
- підвищення рівня зайнятості населення працездатного віку до понад 70%;
- збільшення кількості найманих працівників до 10 700 тис осіб;

- підвищення середньої заробітної плати до 19 057 грн;
- зниження кількості неформально зайнятого населення до 3 000 тис осіб;
- збільшення санкцій за порушення законодавства про працю до 25%.

Відповідно до Push and Pull теорії, міграція населення відбувається під впливом чинників, які витісняють людей із країни їх перебування (push) та які притягують їх до іншої (pull). Розглянемо ці дві групи чинників на прикладі явища трудової міграції з України до Польщі, яка є основною країною – реципієнтом робочої сили з України. Наведено вартісні та рейтингові дані станом на 2020 рік (табл. 1).

Таким чином, із наведених у табл. 1 аналітичних даних можна зробити висновок, що на ринку праці України наявні потужні економічні, політичні, трудові та соціальні push-чинники, що витісняють населення на заробітки за кордон. Це, зокрема, низька заробітна плата, брак робочих місць, наявність військового конфлікту на Сході, високий рівень корумпованості державних структур, а також низький рівень життя, соціального захисту та медичного забезпечення. Разом із цим спостерігається низки чинників (pull), що приваблюють наших співвітчизників у Польщі. Окрім більш сприятливих економічних, політичних, трудових та соціальних чинників, сюди відносяться географічна близькість, безвізовий режим на 90 днів, мовна і ментальна спорідненість, а також незаконні можливості працювати неофіційно та понаднормовий робочий час.

Таблиця 1

Застосування теорії Push and Pull як інструменту оцінювання державної політики у сфері трудових відносин

Види чинників	Push-чинники з України	Pull-чинники до Польщі
Економічні	Низька заробітна плата (ЗП _{мін} = 5000 грн. = 807,75 зл.*) [3; 4]	Висока заробітна плата (ЗП _{мін} = 2600 зл.) [5]
	Високий рівень безробіття (8,88%)	Наявність вільних робочих місць (Р6 = 3,47%)
	Економічна нестабільність	Стабільний розвиток економіки (щорічне зростання ВВП = бл.4,2%) [6]
		Помірна вартість проживання і харчування, в пор. з ін. країнами ЄС
Політичні	Наявність військового конфлікту	Політична стабільність
	Корумпованість владних структур (30 б.) [8]	Нижчий рівень корупції (58 б.) [8]
		Безвізовий режим з ЄС на 90 днів
Географічні		Географічна близькість
Трудові	Гірші умови праці та соціальне страхування (Мінімальна пенсія = 1769 грн.) [9]	Кращі умови праці (доступ до соціальних пільг, мінімальна пенсія = 9 430 грн.) [9]
		Можливість неофіційного працевлаштування
		Можливість працювати понаднормовий робочий час
Соціальні	Нижча якість життя (Індекс якості життя – 65 місце) [10]	Вища якість життя (Індекс якості життя – 36-е місце) [10]
	Менш доступна система охорони здоров'я	Доступна та високоякісна страхова система охорони здоров'я
Культурні		Мовна і ментальна спорідненість

* обмінний курс станом на 07.01.2020 – 6,19 грн/зл.

2. Мезорівень: бізнес.

Сьогодні визначальним чинником, що витісняє українців за кордон, залишається іноземна заробітна плата, яка здебільшого перевищує українську в декілька разів. Розглянемо порівняння середніх заробітних плат за економічними секторами в Україні та Польщі станом на кінець 2019 – початок 2020 р. (табл. 2).

Як бачимо з табл. 2, різниця у заробітних платах в Україні і Польщі залишається значною і станом на 2019 р. – початок 2020 р. становить у середньому 70%. Проте необхідно взяти до уваги, що наведені вище дані відображають середній показник для сектору економіки.

Якщо розглядати окремі галузі, то тенденція є такою, що розмір вітчизняних зарплат за деякими спеціальностями майже зрівнявся з рівнем Польщі. Окрім того, чим вищою є кваліфікація україн-

ського фахівця, тим менший розрив за доходами виникає з польським колегою. Проілюструємо це на прикладі деяких галузей національного господарства [13]:

Металургія. Середня зарплата по Федерації металургів України в грудні 2019 р. становила 18,4 тис грн на місяць (бл. 750 дол. США), а за окремими професіями – понад 40 тис грн, що позбавляє економічного сенсу міграцію до Польщі.

Медицина. Зарплата медичного працівника «Сінево» в Україні відрізняється від зарплати співробітника «Сінево» в Польщі лише на 20%. Наприклад, офіційна зарплата медсестри становить до 18 тис грн нетто.

Будівництво. Середня зарплата кваліфікованих співробітників на будівельному майданчику сягає 1–1,5 тис дол. США, що відповідає рівню зарплати у Польщі і Чехії («Інтергал-Буд»).

Таблиця 2

Рівень заробітних плат в Україні та Польщі за галузями економіки

Галузь народного господарства	Україна, грн [11]	Польща, зл. [12]	Польща, грн [4]	Різниця, % *, **	Аргумент [13]
Середня зарплата (брутто)	11103	5181	33573	+66.9	
Сільське, лісове та рибне господарство	9335	5361	34739	+73.1	
Промисловість	12373	5292	34292	+63.9	Металургія: сер. ЗП = 18,4 тис грн (грудень 2019); окр. професії > 40 тис грн
Будівництво	9324	5253	34039	+72.6	Інтергал-Буд: сер. ЗП = \$1–1,5 тис. Автомагістраль-Південь: ЗП операторів >=20 тис грн, зарплата інженерів >30 тис грн
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт авто	10985	5069	32847	+66.6	
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	11594	4615	29905	+61.2	ZAMMLER POLSKA Sp. z o. o.: мін. ЗП офісного працівника – 1000 євро (брутто), мінімальна зарплата водія – 1500 євро (брутто); сер. ЗП водія по Київській обл. – 15 тис грн (бл. 500 євро)
Тимчасове розміщення й організація харчування	5632	3775	24462	+77.0	
Інформація та телекомунікації	19387	9266	60044	+67.7	
Фінансова та страхова діяльність	20247	9114	59059	+65.7	
Операції з нерухомим майном	8679	5513	35724	+75.7	
Професійна, наукова та технічна діяльність	15825	7563	49008	+67.7	
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	9586	4067	26354	+63.6	
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	15531	6479	41984	+63.0	
Освіта	8811	5331	34545	+74.5	
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	7924	5152	33385	+76.3	Сінево: ЗП медсестри = до 18 тис грн нетто (різниця з Польщею – 20%)

*база порівняння – обсяг заробітної плати в Україні, грн

**напрямок відхилення: «+» – зростання, «-» – падіння

Будівництво доріг. У компанії «Автомагістраль-Південь» зарплати фахівців лише трохи нижчі від зарплат у Польщі. Зарплата у операторів дорожньо-будівельної техніки може перевищувати 20 тис грн, зарплата інженерного персоналу перевищує 30 тис грн.

Транспорт і логістика. Мінімальна зарплата офісного працівника в компанії ZAMMLER POLSKA Sp. z o. o. в Польщі – 1000 євро (брутто), мінімальна зарплата водія – 1500 євро (брутто). У Київській області водії у середньому отримують 15 тис грн (бл. 500 євро), тому різниця лишається суттєвою.

Отже, незважаючи на те що зарплати у Польщі й надалі є значно вищими від українських, існує перелік робіт, оплата праці за якими є конкурентною до польської заробітної плати і дає змогу представникам цих професій працевлаштовуватися на батьківщині без або з незначними економічними втратами.

3. Нанорівень: трудовий мігрант.

Розглянемо також рівень цін у Польщі та порівняємо середньомісячні витрати українського трудового мігранта у Польщі та альтернативні суми витрат на батьківщині. До уваги взято витрати у великих містах (Варшава – для Польщі та Київ – для України) на одну особу, що проживає в однокімнатній квартирі площею бл. 30 кв. м. Порівняння проведено, спираючись на такі базові потреби людини, як: 1) оренда житла; 2) продукти харчування, непродовольчі товари і послуги; 3) транспорт та 4) мобільний зв'язок (табл. 3). За базу порівняння взято витрати в Україні.

Як видно з розрахунків у табл. 3, вартість задоволення вищезазначених основних потреб у Польщі є на 24,16% вищою, ніж в Україні. Оренда однокімнатної квартири у великому місті Польщі (Варшава) на третину перевищує вартість оренди квартири відповідного розміру у столиці України (з урахуванням комунальних платежів). Проте якщо врахувати, що трудовий мігрант може володіти власною квартирою, то витрати на житло зводяться до вартості комунальних послуг. Також у Польщі житло може надаватися роботодавцем і обходитися дешевше.

Разом із цим варто зазначити, що витрати на продукти харчування, непродовольчі товари і послуги

та мобільний зв'язок у обох країнах знаходяться приблизно на одному рівні (різниця на користь Польщі становить +3,5% та -2,5% відповідно), тоді як вартість транспорту (місячного проїзного квитка на усі види транспорту із безлімітною кількістю проїздів) у Польщі є нижчою на 48,4%. Проте в Україні також пропонуються проїзні квитки з обмеженням кількості поїздок (46, 62, 92, 124). Наприклад, проїзний квиток на 62 поїздки на місяць обійдеться у 390 грн, що на 41,4% нижче від вартості проїзного квитка у Польщі.

Зобразимо також структуру витрат трудового мігранта у Польщі та в Україні. (рис. 1). Як бачимо, найбільшою статтею витрат є оренда житла (включно з комунальними послугами), що у Польщі становить 82,43% витрат, тоді як в Україні – 72,44%, тобто на 10% менше. Разом із тим на витрати на продукти харчування, непродовольчі товари та послуги у Польщі припадає менша частка, ніж в Україні – 12,49% проти 15,89%. На послуги мобільного зв'язку витрати приблизно однакові – трохи більше 1%, тоді як частка транспортних витрат в Україні значно вища і становить 10,19% проти 3,99% у Польщі.

Таким чином, із наведених розрахунків можна зробити висновок, що вартість життя у Польщі перевищує вартість проживання в Україні, що має бути враховано трудовим мігрантом під час вирішення питання про міграцію. Найбільшу категорію витрат в обох країнах становить оренда житла. Такі категорії витрат, як витрати на продукти харчування, непродовольчі товари та послуги і мобільний зв'язок в обох державах є приблизно однаковими. Що стосується витрат на транспорт, то вони у даному разі є значно вищими на батьківщині, проте, як зазначено вище, є можливості для вибору та зниження вартості залежно від потреб мігранта у транспорті.

На нашу думку, важливим у цьому контексті є питання наявності в українського трудового мігранта власного житла, оскільки в такому разі різниця між сукупними витратами в Україні та Польщі буде значно вищою. Ми припускаємо, що в частині випадків трудова міграція може бути економічно необґрунтованою з огляду на вартість проживання у країні спрямування міграції.

Таблиця 3

Дослідження та порівняльний аналіз витрат вітчизняного трудового мігранта у 2019 р.

№ з/п	Сфера потреб	Вартість у Польщі		Структура витрат, %	Вартість в Україні, грн	Структура витрат, %	Відхилення (варт.), %
		зл.	грн**				
1.	Оренда житла (+комунальні)	2000 +272,15	13860	82,43	7538 +1700***	72,44	+33,34
2.	Продукти харчування, непродовольчі товари і послуги	344,4 *	2101	12,49	2027	15,89	+3,5
3.	Транспорт	110	671	3,989	1300	10,19	-48,4
4.	Мобільний зв'язок	30	183****	1,09	187,5****	1,47	-2,5
5.	Разом	2756,55	16815	100	12752,5	100	+24,16

* minimum egzystencji – прожитковий мінімум без урахування витрат на житло

** Курс= 6,10 (Мінфін за даними НБУ станом на 2 грудня 2019 р.)

*** середня вартість комунальних послуг по Україні, 2019 р.

**** середнє арифметичне значення тарифу

Джерело: складено авторами за даними [14–20]

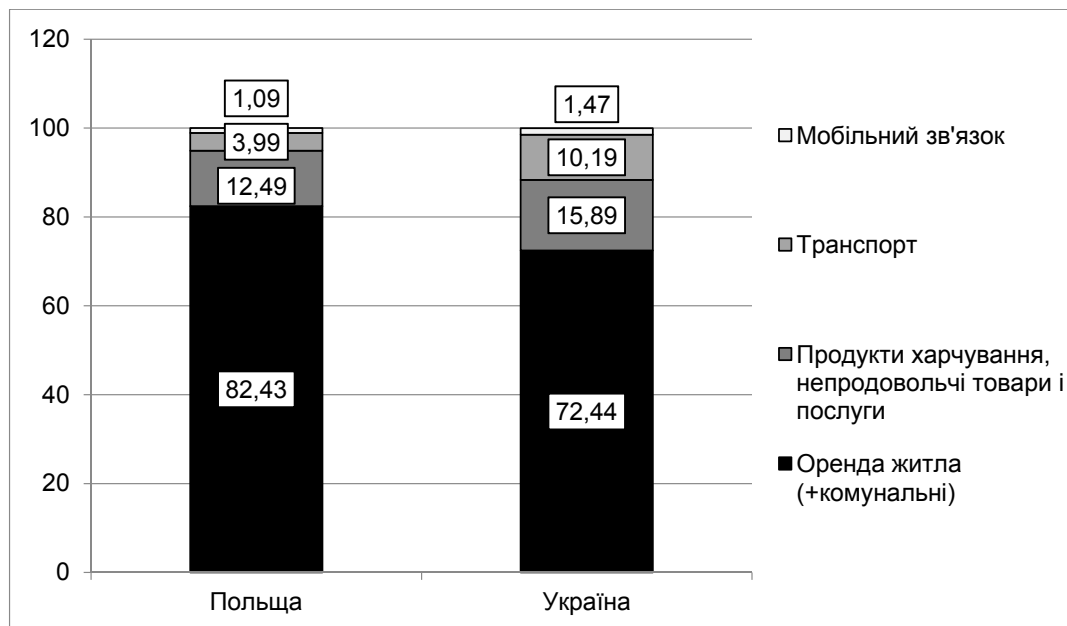

Рис. 1. Структура витрат трудового мігранта в Польщі та Україні

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок. Застосування трирівневого підходу може виступати підґрунтям для ухвалення рішень у сфері трудової міграції на кожному з наведених рівнів окремо та в системі «Держава – Людина – Бізнес» загалом. Ефективні рішення, своєю чергою, сприятимуть підвищенню ефективності трудової міграції шляхом забезпечення тимчасового характеру цього явища, яке завершуватиметься поверненням трудових мігрантів на батьківщину. У такому разі Україна отримуватиме переваги іноземного досвіду, знань та кваліфікацій, що матиме позитивний вплив на показники економічного зростання нашої держави.

Бібліографічний список:

1. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=938d9df1-5e8d-48cc-a007-be5bc60123b8&tag=TSiilStalogoRozvitku> (дата звернення: 19.11.2021).
2. Стратегічний план діяльності Міністерства економіки, торгівлі та сільського господарства України на 2020–2024 роки (актуалізований) / Міністерство економіки, торгівлі та сільського господарства України, 2020.
3. Розміри мінімальної заробітної плати. *Дебет Кредит*. URL: <https://services.dtkf.ua/catalogues/indexes/2> (дата звернення: 19.11.2021).
4. Динаміка курсу PLN (польський злотий). *Міністерство фінансів*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/nbu/curr/pln/> (дата звернення: 19.11.2021).
5. У 2020 році мінімальна зарплата в Польщі суттєво зростає. *Все Тут*. 17.09.2019. URL: <http://vsetutpl.com/v-2020-rotsi-minimalna-zarplata-v-polschi-suttevo-zroste> (дата звернення: 19.11.2021).
6. Fredriksson Eglé. How Poland's 'golden age' of economic growth is going unreported. *View Euronews*. 25/06/2019. URL: <https://www.euronews.com/2019/06/25/how-polands-golden-age-of-economic-growth-is-going-unreported-view> (дата звернення: 19.11.2021).
7. Податкова система в Польщі. *UainKrakow*. 03.10.2019. URL: <https://uainkrakow.pl/podatkovasystemavpolschci/> (дата звернення: 01.12.2021).
8. Corruption perception Index 2020. *Transparency International*. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl> (дата звернення: 01.12.2021).
9. Пенсія для заробітчан в Україні: на що можна розраховувати. *24tv*. 13.02.2021. URL: [https://economy.24tv.ua/pensiya-dlya-zarobitchan-ukrayini-shho-mozhna-golovni-novini_n1532746](https://economy.24tv.ua/pensiya-dlya-zarobitchan-ukrayini-shho-mozhna-rozrahovuvati) (дата звернення: 01.12.2021).
10. Quality of Life Index by Country 2020. *Numbeo*. URL: https://www.numbeo.com/qualityoflife/rankings_by_country.jsp?title=2020&displayColumn=0 (дата звернення: 01.12.2021).
11. Середня заробітна плата за видами економічної діяльності по місяцях (архів). *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/gdn/Zarp_ek_m/Zp_ek_m_u/arh_zpm_u.html (дата звернення: 08.12.2021).
12. Zatrudnienie i wynagrodzenie w gospodarce narodowej w I półroczu 2020 r. *Główny Urząd Statystyczny*. Warszawa, Bydgoszcz, 2020.
13. Некращук О., Ільїн А. Зеленський мріє наздогнати Польщу за рівнем зарплат – що має зробити держава і скільки готовий платити бізнес. *НВ Бізнес*. 18.02.2020. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/economics/serednya-zarplata-v-ukrayini-ta-polschchi-chi-stanut-voni-odnakovi-mriji-zelenskogo-novini-ukrajini-50070077.html> (дата звернення: 08.12.2021).
14. Українці в Польщі: скільки заробляють, як витрачають та де шукають роботу. *Волинські новини*. 24.02.2020. URL: <https://www.volynnews.com/ua/news/all/ukrayintsi-v-polschchi-skilky-zarobliaiut-de-vytrachaiut-ta-iaak-shukaiut-go/> (дата звернення: 08.12.2021).
15. Прожитковий мінімум в Україні 2021. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/> (дата звернення: 08.12.2021).
16. Скільки стоять комунальні платежі за однокімнатною квартирою. *Easypay*. 14.11.2019. URL: <https://blog.easypay.ua/ru/skolko-stoyat-kommunalnyie-platezhi-za-od-pokomnatnuyu-kvartiru-2/> (дата звернення: 08.12.2021).
17. Informacja o poziomie i strukturze minimum egzystencji w 2019 r. (na podstawie danych średniorocznych). IPiSS, Warszawa, 30.03.2020. URL: https://www.ipiss.com.pl/aktualnosci_stale/min%C2%ADi%C2%ADmumsoc%C2%ADja%C2%ADne-i-min%C2%ADi%C2%ADmum-egzystencji (дата звернення: 08.12.2021).

18. Про встановлення тарифів на перевезення пасажирів і вартості проїзних квитків у міському пасажирському транспорті, який працює у звичайному режимі руху : Розпорядження виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 05.03.2020 № 399. URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_vstanovlennya_tarifiv_na_poslugi_z_perevezennya_pasazhiriv_i_vartosti_proznikh_kvitekiv_u_miskomu_pasazhirskomu_transporti_yakiy_pratsyuue_u_zvichaynomu_rezhimi_rukhu/ (дата звернення: 08.12.2021).
19. Алієв А. Держстат оприлюднив рейтинг вартості оренди квартир у різних містах України. *Кримські новини*. 14.01.2020. URL: <https://qha.com.ua/novosti-uk/derzhstat-oprylyudnyv-rejtyng-vartosti-orendy-kvartyr-u-riznyh-mistah-ukrayiny/> (дата звернення: 08.12.2021).
20. Мобільний зв'язок «Київстар». 2019. URL: <https://kyivstar.ua/ru/mm/tariffs/archive/kscalls2019> (дата звернення: 08.12.2021).
- ings_by_country.jsp?title=2020&displayColumn=0 (accessed 01 December 2021).
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2021) *Serednia zarobitna plata za vydamy ekonomichnoi diialnosti po misiatsiakh (arkhiv)* [Average wages by type of economic activity by months (archive)]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/gdn/Zarp_ek_m/Zp_ek_m_u/arh_zpm_u.html (accessed 08 December 2021).
12. Główny Urząd Statystyczny (2020) *Zatrudnienie i wynagrodzenie w gospodarce narodowej w I półroczu 2020 r.* Warszawa, Bydgoszcz.
13. Niekrashchuk O., Ilin A. (2020) *Zelenskyi mriie nazdohnaty Polshchu za rivnem zarplat – shcho maie zrobyty derzhava i skilky hotovyi platyty biznes* [Zelensky dreams of catching up with Poland in terms of salaries – what the state should do and how much business is willing to pay]. *NV Biznes*. Available at: <https://nv.ua/ukr/biz/economics/serednya-zarplata-v-ukrajini-ta-polshchi-chi-stanut-voni-odnakovi-mriji-zelenskogo-novini-ukrajini-50070077.html> (accessed 08 December 2021).
14. Volynski novyny (2020) *Ukrainci v Polshchi: skilky zarobliaiut, yak vytrachaiut ta de shukaiut robotu* [Ukrainians in Poland: how much they earn, how they spend and where they look for work]. Available at: <https://www.volynnews.com/ua/news/all/ukrayintsi-v-polshchi-skilky-zarobliaiut-de-vytrachaiut-ta-iaak-shukaiut-ro/> (accessed 08 December 2021).
15. Ministerstvo finansiv (2021) *Prozhytkovyi minimum v Ukraini* [Subsistence level in Ukraine 2021]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/> (accessed 08 December 2021).
16. Easypay (2019) *Skolko stoiat kommunalnye platezhy za odnokomnatnuiu kvartiru* [How much are utility bills for a one-room apartment]. Available at: <https://blog.easypay.ua/ru/skolko-stoyat-kommunalnyie-platezhi-za-odnokomnatnuyu-kvartiru-2/> (accessed 08 December 2021).
17. IPISS (2020) *Informacja o poziomie i strukturze minimum egzystencji w 2019r. (na podstawie danych średniorocznych)*. Warszawa. Available at: https://www.ipiss.com.pl/aktualnosci_stale/min%C2%ADi%C2%ADmum-soc%C2%ADjal%C2%ADne-i-min%C2%ADi%C2%ADmum-egzystencji (accessed 08 December 2021).
18. Rozporządzenia wykonawczego orhanu Kyivskoi miskoi rady (Kyivskoi miskoi derzhavnoi administratsii) vid 05.03.2020 № 399 : *Pro vstanovlennia taryfiv na perevezennia pasazhyriv i vartosti proznykh kvytiv u miskomu pasazhyrskomu transporti, yakyi pratsiuie u zvychainomu rezhymi rukhu* [About establishment of tariffs for transportation of passengers and cost of travel tickets in the city passenger transport which works in a usual mode of movement]. Available at: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_vstanovlennya_tarifiv_na_poslugi_z_perevezennya_pasazhiriv_i_vartosti_proznykh_kvitekiv_u_miskomu_pasazhirskomu_transporti_yakiy_pratsyuue_u_zvichaynomu_rezhimi_rukhu/ (accessed 08 December 2021).
19. Aliiev A. (2020) *Derzhstat oprylyudnyv reitynh vartosti orendy kvartyr u riznykh mistakh Ukrainy* [The State Statistics Service has published a rating of the cost of renting apartments in various cities of Ukraine]. *Krymski novyny*. Available at: <https://qha.com.ua/novosti-uk/derzhstat-oprylyudnyv-rejtyng-vartosti-orendy-kvartyr-u-riznyh-mistah-ukrayiny/> (accessed 08 December 2021).
20. *Mobilnyi v'iazok Kyivstar 2019* [Kyivstar 2019 mobile communication]. Available at: <https://kyivstar.ua/ru/mm/tariffs/archive/kscalls2019> (accessed 08 December 2021).

References:

1. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy (2017) *Natsionalna dopovid «Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina»* [National Report "Sustainable Development Goals: Ukraine"]. Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=938d9df1-5e8d-48cc-a007-be5b-c60123b8&tag=TSiliStalogoRozvitku> (accessed 19 November 2021).
2. Ministerstvo ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy (2020) *Stratehichniy plan diialnosti Ministerstva ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy na 2020-2024 roky (aktualizovanyi)* [Strategic Action Plan of the Ministry of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine for 2020-2024 (updated)].
3. Debet Kredyt (2020) *Rozmiry minimalnoi zarobitnoi platy* [The size of the minimum wage]. Available at: <https://services.dtki.ua/catalogues/indexes/2> (accessed 19 November 2021).
4. Ministerstvo finansiv (2021) *Dynamika kursu PLN (polskyi zlotyi)* [Dynamics of the PLN (Polish zloty)]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/nbu/curr/pln/> (accessed 19 November 2021).
5. Vse Tut (2019) *V 2020 rotsi minimalna zarplata v Polshchi suttevo zroste* [In 2020, the minimum wage in Poland will increase significantly]. Available at: <http://vsetutpl.com/v-2020-rotsi-minimalna-zarplata-v-polschi-suttevo-zroste> (accessed 19 November 2021).
6. View Euronews (2019) *Fredriksson Eglé. How Poland's 'golden age' of economic growth is going unreported*. Available at: <https://www.euronews.com/2019/06/25/how-poland-s-golden-age-of-economic-growth-is-going-unreported-view> (accessed 19 November 2021).
7. UAinKrakow (2019) *Podatkova sistema v Polshchi* [Tax system in Poland]. Available at: <https://uainkrakow.pl/podatkovayasystemavpolshchi/> (accessed 01 December 2021).
8. Transparency International (2020) *Corruption perception Index 2020*. Available at: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl> (accessed 01 December 2021).
9. 24tv (2021) *Pensiia dlia zarobitchan v Ukraini: na shcho tozhna rozrakhovuvaty* [Pension for workers in Ukraine: what to expect]. Available at: https://economy.24tv.ua/pensiya-dlya-zarobitchan-ukrayini-shho-mozhna-golovni-novini_n1532746 (accessed 01 December 2021).
10. Numbeo (2020) *Quality of Life Index by Country 2020*. Available at: <https://www.numbeo.com/qualityoflife/rank->